

پیروزی در جنگ

آموزه‌های قرآن و سنت

نعمت‌الله سلیمانی‌خواه

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

(مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ)

تهران ۱۳۸۹

سرشناسه	سليماني خواه، نعمت‌الله، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	پيروزی در جنگ - آموزه‌های قرآن و سنت / نعمت‌الله سليماني خواه.
مشخصات نشر	تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامي، مرکز اسناد و تحقيقات دفاع مقدس، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهري	۴۲۰ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م.
شابک	ISBN: 978-600-5443-10-3
وضعيت فهرست‌نویسی	فيا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	اسلام و جنگ
موضوع	جنگ -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	پيروزی در قرآن
شناسه افزوده	سپاه پاسداران انقلاب اسلامي، مرکز اسناد و تحقيقات دفاع مقدس
رده‌بندی کنگره	۱۳۸۸ س ۸ / ۸۸ ج ۱۰۴ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷ / ۱۵۹
شماره کتابشناسی ملی	۱۹۱۴۹۳۵

مرکز اسناد و تحقيقات دفاع مقدس
(مرکز مطالعات و تحقيقات جنگ)

پيروزی در جنگ

آموزه‌های قرآن و سنت

نویسنده: نعمت‌الله سليماني خواه

نظارت علمی: حجت‌الاسلام دکتر منصور میراحمدی

آماده سازی: مدیریت بهره‌دهی مرکز اسناد و تحقيقات دفاع مقدس

ویرایش: زهرا گل‌محمدی، مریم حقانی منتظری

صفحه‌آرایی: سیدحسین امجد □ طرح جلد: مهدی باقری

لیتوگرافی: فرایند گویا □ چاپ: آرین □ ناظر چاپ: محمد بهروزی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه □ چاپ اول: ۱۳۸۹

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-5443-10-3

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۱۰-۳

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقيقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۱. تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۲۱

۲. تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، مجتمع ناشران فخررازی، انتشارات مرکز اسناد دفاع مقدس

۳. خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

تقدیم و تشکر

تقدیم به همه شهدان والامقام از صدر اسلام تا انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، و تقدیم به روح ملکوتی حضرت امام خمینی رحمة الله علیه که فراگیری آموزه‌ها و تعالیم قرآن و سنت را مدیون رهنمون‌های آن وجود بس سترگ هستیم. و تقدیم به روح والای پدرم و وجود نازنین مادرم که مرا در دامن پرمهر خود پروراندند و جرحه‌های عمیق مسلمانی را اولین بار به من نشانادند.

خداوند منان را شاکر و سپاسگزارم که توفیق نگارش این اثر را به بنده خود ارزانی داشت و اگر عنایت و هدایت او نبود، مسلماً از عهده چنین کاری برنمی‌آمدم. از همه کسانی که مرا در مراحل مختلف تحقیق و نگارش این اثر یاری کردند تشکر و قدردانی می‌کنم؛ به‌ویژه از استاد ارجمند حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر منصور میراحمدی که زحمت نظارت بر کتاب را بر عهده داشتند. همچنین، از برادر ارجمند جناب آقای دکتر حسین اردستانی، رئیس محترم مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس که امکان این پژوهش و انتشار آن را فراهم کردند و دیگر برادران و خواهران مدیریت بهره‌دهی مرکز که زحمات و یارایش، آماده‌سازی و انتشار آن را متحمل شدند، کمال تشکر و تقدیر را دارم.

و از همسر گرامی‌ام، سرکار خانم مطهرنیا که در همه امور تحقیقاتی و مراحل مختلف این اثر، با صبر و حوصله خویش مرا تحمل کرد و نیز با بازخوانی کتاب و رفع اشکالات آن، مرا یاری نمود، بی‌نهایت سپاسگزارم.

فهرست

۱۵		پیشگفتار
۱۷		مقدمه
		<u>بخش اول</u>
		<u>آموزه‌های روحی و معنوی</u>
۲۹		مقدمه بخش اول
		<u>فصل اول</u>
		<u>نیروی ایمان و عقیده</u>
۳۲		۱. مفهوم و معنای ایمان و عقیده و ارتباط آن دو با یکدیگر
۳۲		۱.۱. معنی لغوی ایمان
۳۳		۲.۱. معنی اصطلاحی ایمان
۳۳		۳.۱. معنی لغوی عقیده
۳۴		۴.۱. معنی اصطلاحی عقیده
۳۵		۲. ارکان و حقیقت ایمان و عقیده
۳۷		۳. مهم‌ترین آثار ایمان و عقیده اسلامی در زندگی فرد و جامعه
۳۷		۱.۳. اصلاح و کنترل رفتار افراد و جوامع
۳۹		۲.۳. رسیدن به سعادت و اطمینان
۴۴		۳.۳. ایجاد رابطه مستحکم میان مسلمانان
۴۷		۴.۳. ایجاد وحدت عقیدتی در همه ادیان الهی
۵۱		۵.۳. پیروزی در جنگ
۵۵		۶.۳. ایجاد سرمایه خیر، پایداری و ثبات
۶۰		۷.۳. ایجاد یقین راسخ و توکل نیکو به خداوند متعال
۶۷		۸.۳. ارتقای اراده و تصمیم جنگ
۷۳		۹.۳. شهادت طلبی
۷۸		۱۰.۳. صبر و پایداری در صحنه نبرد
۸۴		۴. نمونه بارزی از جنگ أحد
۸۶		۵. پیروزی به همراه صبر و پایداری

فصل دوم آموزة طرح ریزی و آماده سازی شخصیت اسلامی و تأثیر آن در دستیابی به پیروزی

۱. معنی شخصیت ۹۱
۲. ارتباط میان شخصیت و رفتار ۹۱
۳. تلاش پیامبر اسلام (ص) برای بنای شخصیت اسلامی ۹۳
۴. بنای شخصیت اسلامی ۹۵
۵. مهم ترین راه ها و شیوه های بنای شخصیت اسلامی ۹۸
- ۱.۵. فهم و درک درست مبانی اسلام ۹۸
- ۲.۵. درک کامل و دستیابی به روش های دعوت اسلامی ۱۰۳
- ۳.۵. افزایش و ارتقای روحیه جهادی ۱۰۶
۶. آغاز تربیت اسلامی از فرد ۱۰۹
۷. نقش تربیتی مساجد ۱۱۲
۸. نقش بسیج در تربیت و بنای شخصیت اسلامی ۱۱۳
۹. نقش تربیتی زنان ۱۱۵
۱۰. نقش وسایل ارتباط جمعی در تربیت اسلامی ۱۱۷

فصل سوم آموزة دعا و نقش آن در دستیابی به پیروزی

۱. ماهیت دعا ۱۲۰
۲. دعای پیامبر (ص) هنگام جنگ بدر ۱۲۸
۳. یاری ملائکه و دستیابی به پیروزی، بعد از دعا ۱۳۱
۴. برخی از شرایط استجاب دعا ۱۳۳
۵. التزام قلبی و عملی مقدم بر دعاست ۱۳۵
۶. تأثیر گناهان در عدم استجاب دعا؛ وقوع شکست و تأخیر در پیروزی ۱۳۹

فصل چهارم آموزة دعوت به یکپارچگی و وحدت

۱. دعوت اسلام به یکپارچگی و وحدت ۱۵۰
۲. برخی از آثار و عواقب سرپیچی از اطاعت فرماندهی ۱۶۰

فصل پنجم آموزة همکاری و ایثار

۱. همکاری و ایثار در آیات و روایات ۱۶۷
۲. شورا، یکی از مظاهر همکاری ۱۷۱
۳. برخی از اشکال شورای همکاری و تعاون در زمان پیامبر اکرم (ص) ۱۷۷
- ۱.۳. شورای جنگی بدر ۱۷۷
- ۲.۳. شورای جنگی پیش از نبرد اُحد ۱۷۹
- ۳.۳. شورای جنگی در جنگ احزاب ۱۸۱
۴. ارتباط ایثار با همکاری و تعاون ۱۸۲

بخش دوم آموزه‌های مادی و سازمانی

۱۸۹

مقدمه بخش دوم

فصل اول

کسب آمادگی و شایستگی شخصیت فردی و اجتماعی

۱. شیوه پیامبر اکرم^(ص) در کسب شایستگی و آمادگی و ایجاد تغییر و تحول در جامعه جاهلی
۲. واکنش مشرکان و روش‌های پیامبر در مبارزه با آنان
۳. پیامبر^(ص)، اسوه کامل صبر و مقاومت
۴. فرآیند آماده‌سازی شخصیت فردی و اجتماعی به وسیله پیامبر^(ص)
 - ۱.۴. عملیات تغییر، تحول و بازسازی
 - ۲.۴. بهترین الگو و سرمشق
 - ۳.۴. ایجاد روح مودت و دوستی
 - ۱.۴.۴. اهمیت و ارزش پیوند دوستی
 - ۴.۴. اهتمام به عامل نیروی انسانی در تحقق پیروزی
۵. برخی از مظاهر توجه اسلام به عامل انسانی
 - ۱.۵. نرمی و ملامت با زیردستان و سرایان
 - ۲.۵. احترام به آزادی رأی و اندیشه
 - ۳.۵. در نظر گرفتن و عمل به مصالح مردم و سرایان
 - ۴.۵. تأکید بر شایسته‌سالاری

فصل دوم

کسب آمادگی و شایستگی جسمانی و نظامی

۱. اهمیت آموزش و شایستگی جسمانی
 - ۱.۱. اسلام و توازن
 - ۲.۱. تربیت بدنی
 - ۱.۲.۱. تربیت بدنی در عصر پیامبر اکرم^(ص)
۲. آمادگی نظامی
 - ۱.۲. عامل اول، مسلح‌سازی
 - ۱.۱.۲. مفهوم قدرت و اسباب و علل جنگ در اسلام
 - ۲.۲. عامل دوم، اهمیت سلاح و روش‌های دستیابی آن
 - ۱.۲.۲. راه‌های دستیابی به سلاح
 - ۳.۲. عامل سوم، علوم تجربی و اهمیت آن در صنایع نظامی
 - ۴.۲. عامل چهارم، مبنای خودکفایی در دستیابی به استراتژی بازدارندگی
 - ۵.۲. عامل پنجم، بسیج همه امکانات برای مقاصد دفاعی
 - ۶.۲. عامل ششم، آموزش و تمرین نظامی مناسب و تأثیر آن در دستیابی به پیروزی

- ۱۶.۲. اهمیت و انواع آموزش نظامی ۲۶۸
- ۲.۶.۲. عنایت و توجه پیامبر (ص) به آموزش یاران خود ۲۷۰
- ۳.۶.۲. آموزش به کارگیری روش های جدید رزم در زمان پیامبر اکرم (ص) ۲۷۴

فصل سوم

ایجاد جبهه داخلی نیرومند

۱. روش پیامبر (ص) در ایجاد پایگاهی نیرومند و مستحکم ۲۸۱
- ۱.۱. از بین بردن موانع و مشکلات داخلی ۲۸۳
- ۲.۱. مبارزه با عوامل تضعیف کننده جبهه داخلی ۲۸۵
- ۱.۲.۱. گشتی کردن توطئه های یهودیان سیزه جو و محصور سازی منافقین ۲۸۵
- ۲.۲.۱. اصلاح ذات البین و مبارزه با فتنه ها ۲۸۸
۲. ایجاد امنیت و مبارزه با جاسوسی ۲۸۹
- ۱.۲. مشروعیت و لزوم سازمان های اطلاعاتی در اسلام ۲۹۱
۳. مبارزه با فساد و انحرافات اخلاقی ۲۹۵
- ۱.۳. ریشه ها و ابعاد فساد ۲۹۶
- ۱.۱.۳. ترویج و اشاعه روحیه و فرهنگ تجمل گرایی و تن آسایی ۲۹۷
- ۲.۱.۳. اشاعه اندیشه های الحادی و اباحی گری ۲۹۹
- ۳.۱.۳. تحریک و اغوای جنسی ۳۰۱
۴. مبارزه با تهاجم فرهنگی ۳۰۲
- ۱.۴. تهاجم فرهنگی چیست؟ ۳۰۳
- ۱.۱.۴. تعریف عام تهاجم فرهنگی ۳۰۳
- ۲.۱.۴. تعریف تهاجم فرهنگی در رابطه با جهان اسلام ۳۰۳
- ۲.۴. اهداف تهاجم فرهنگی ۳۰۴
- ۳.۴. مظاهر تهاجم فرهنگی در جوامع اسلامی ۳۰۶
- ۱.۳.۴. هنک حرمت و ایجاد تشکیک و تردید ۳۰۶
- ۲.۳.۴. اشاعه روح تقلید از غرب ۳۰۷
- ۳.۳.۴. تهاجم فرهنگی و تنبیر خط و زبان عربی ۳۰۹
- ۴.۳.۴. اعزام بدون برنامه دانشجویان به خارج از کشور ۳۱۱
- ۴.۴. حفظ جبهه داخلی و مقابله با تهاجم فرهنگی ۳۱۳
- ۵.۴. راهکارهای مقابله با تهاجم فرهنگی ۳۱۳
- ۱.۵.۴. شناخت فرهنگ و اهداف دشمن در تهاجم فرهنگی ۳۱۴
- ۲.۵.۴. تقویت بینش دینی و سیاسی ۳۱۴
- ۳.۵.۴. دقت در برنامه های آموزش و پرورش کودکان، نوجوانان و جوانان ۳۱۶
- ۴.۵.۴. زدودن فقر اقتصادی ۳۱۶
- ۵.۵.۴. احیای عزت نفس ۳۱۸

۳۱۹	۶.۵.۴. مبارزه با روحیه تجمل گرایی
۳۲۰	۷.۵.۴. تدوین معیارهای نوین ارزش های آثار فرهنگی
۳۲۰	۸.۵.۴. گسترش فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر

فصل چهارم

اقتصاد اسلامی و تأثیر آن در دستیابی به پیروزی

۳۲۵	۱. علل مشکلات اقتصادی در سرزمین های اسلامی
۳۲۶	۱.۱. دور شدن از اسلام ناب محمدی (ص)
۳۲۸	۲.۱. نداشتن اعتماد به نفس و احساس خودکم بینی
۳۲۹	۲. علت نیاز به اقتصاد اسلامی
۳۳۰	۳. عمده ترین ویژگی های نصوص و قوانین اقتصاد اسلامی
۳۳۰	۱.۳. انسجام و همسویی نصوص اقتصادی اسلام با فطرت انسانی
۳۳۲	۲.۳. ارزشمندی کار در نصوص اسلامی
۳۳۵	۳.۳. ایجاد توازن و امنیت غذایی
۳۳۸	۴.۳. تحریم ربا و احتکار
۳۴۲	۴. اهمیت و نقش قدرت مالی در دستیابی به پیروزی
۳۴۲	۵. بارزترین منابع مالی ارتش اسلامی
۳۴۲	۱.۵. فیه
۳۴۵	۲.۵. غنیمت های جنگی
۳۴۷	۳.۵. زکات
۳۵۱	۴.۵. کمک های مالی داوطلبانه در راه خدا
۳۵۲	۶. جایگاه و ارزش اتفاق در راه خدا در شریعت اسلام
۳۵۳	۷. جایگاه و ارزش جهاد مالی در اسلام
۳۵۸	۸. عمده ترین آثار مترتب بر جهاد مالی
۳۵۸	۱.۸. جهاد مالی برای تجهیز ارتش اسلامی
۳۶۱	۲.۸. جهاد مالی برای دفاع از کشور

فصل پنجم

تبلیغات اسلامی و تأثیر آن در دستیابی به پیروزی

۳۶۵	۱. معنی واژه تبلیغات
۳۶۷	۲. تبلیغات اسلامی و پیام رسانی در زمان پیامبر اکرم (ص)
۳۶۹	۳. قدرت پیام رسانی و تبلیغات اسلامی
۳۷۱	۴. مهم ترین ویژگی های تبلیغات معاصر
۳۷۱	۱.۴. تبلیغات معاصر و انقلاب در ارتباطات
۳۷۲	۲.۴. تبلیغات معاصر و کوتاه شدن زمان و مسافت
۳۷۴	۳.۴. تبلیغات معاصر و تأثیر آن در جنگ های نوین

۵. نقش صهیونیست‌ها در تبلیغات دشمنانه معاصر ۳۷۵
۶. تبلیغات و جنگ روانی ۳۷۸
۷. جنگ روانی چیست؟ ۳۷۹
۸. مسلمانان و جنگ روانی ۳۸۰
۹. اهمیت جنگ روانی در دستیابی به پیروزی ۳۸۳
۱۰. رابطه سلامت روحی و جسمی با فرآیند آمادگی رزمی ۳۸۵
۱۱. روش‌های کنترل و اعمال جنگ روانی ۳۸۶
- ۱.۱۱. ارباب و تهدید ۳۸۶
- ۲.۱۱. شعار دادن و رجزخوانی ۳۸۸
- ۳.۱۱. ایجاد تزلزل در دشمن و سست کردن اطمینان او در کسب پیروزی ۳۸۹
- ۴.۱۱. تبلیغات ۳۸۹
- ۵.۱۱. شبیه‌پراکنی ۳۹۲
- ۶.۱۱. مکر و خدعه ۳۹۴
- ۷.۱۱. برخی از عوامل دیگری که در اجرای جنگ روانی نقش دارند ۳۹۵
- ۱.۷.۱۱. شجاعت در جنگ ۳۹۵
- ۲.۷.۱۱. نابود کردن فرماندهی دشمن در همان لحظات اولیه ۳۹۶
- ۳.۷.۱۱. کشتن اسیران و انداختن آنها در مقابل دشمن ۳۹۶
- ۴.۷.۱۱. فرصت ندادن به فراریان دشمن ۳۹۶
۱۲. روش‌های مقابله با جنگ روانی ۳۹۷
- ۱.۱۲. حفظ افراد خودی، با ایمان و عقیده ۳۹۷
- ۲.۱۲. شناخت فرمانده نسبت به محیط و اطرافیان خود ۳۹۸
- ۳.۱۲. مقابله با اقدامات تردیدبرانگیز دشمن در دستیابی به پیروزی یا کاستن از ارزش آن ۳۹۹
- ۴.۱۲. تلاش برای ارتقای شایستگی و کفایت رزمندگان ۴۰۰
- ۵.۱۲. میدان دادن به روان‌شناسی اسلامی در نیروهای مسلح ۴۰۰
- ۶.۱۲. گسترش آگاهی و هوشیاری افراد ۴۰۲
- ۱.۶.۱۲. عدالت نبرد ۴۰۳
- ۲.۶.۱۲. تأکید بر اصل رازداری و حفاظت اطلاعات ۴۰۵
- ۳.۶.۱۲. رعایت اصل حفاظت برای اجتناب از غافل‌گیری ۴۰۶
- ۴.۶.۱۲. چگونه می‌توان از اصل غافل‌گیری بهره گرفت و در مقابل آن هوشیار بود؟ ۴۰۷
- خاتمه ۴۱۱

نمایه آیات و روایات

- نمایه آیات ۴۱۵
- نمایه روایات ۴۱۸

www.ketab.ir

پیشگفتار
مقدمه

پیشگفتار

مبانی نظری، منشأ و توجیه کلیه کنش‌ها و واکنش‌های انسان و جامعه در عرصه‌های گوناگون است. در علوم انسانی نیز با نظریه‌ها به توضیح ماهیت پدیده‌ها و علل پیدایش آنها می‌پردازند. عالمان علوم انسانی در مطالعه رویدادهای اجتماعی می‌کوشند علل پیدایش رویدادها را با نظریه‌های مربوط به آن رویدادها (مثلاً نظریه‌های سیاسی برای بررسی، تبیین و توضیح رویدادهای سیاسی؛ نظریه‌های روان‌شناختی و تربیتی برای بررسی، توضیح و تبیین رویدادهای برخاسته از ناهنجاری‌های روانی و اخلاقی؛ ...) توضیح دهند تا با پشتوانه معرفت‌شناختی، برابند پژوهش از غنایی نظری (تئوریک) برخوردار شود. حتی رویکرد استقرایی در مطالعه مسائل اجتماعی و سیاسی نیز می‌تواند به پیدایش نظریه بینجامد. از این رو مباحث نظری (تئوریک) جایگاهی ممتاز در حوزه تحقیق دارد و عالمان و محققان می‌کوشند که یا با یک نظریه پژوهش خود درباره یک رویداد را سامان دهند، یا از قدرت اغنایی نظریه برای این منظور استفاده کنند.

دفاع مقدس نیز دارای پشته‌های نظری و حیانی، تاریخی، فرهنگ سیاسی و فرهنگ ملی بوده است. در این میان ابعاد دینی، فقهی، قرآنی و تاریخی اسلام، پشته‌های معرفت‌شناختی رفتار افراد در سطوح مختلف کشور شامل رهبری، دولت، جامعه، رزمندگان و فرماندهان بوده است. نفوذ و تأثیرگذاری اندیشه اسلامی در دفاع مقدس آن قدر گسترده و فراگیر بوده است که حتی جزئی‌ترین رفتارها در انطباق با آن معنا و مفهوم یافته‌اند. نتایج و دستاوردهای این دوره از تاریخ ایران نیز به دلیل اتکا بر دین و شریعت، با کمتر دوره تاریخی ایران قابل قیاس است که این چنین باشکوه و اقتدار تمامیت ارضی کشور را حفظ و از نظام و ارزش‌های دینی و ملی خود صیانت کرده‌اند.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، تاکنون در پژوهش‌ها و آثار خود بیشتر به ابعاد رفتاری صحنه‌های نبرد پرداخته است؛ اما در کتاب پیش رو سعی شده است به مبانی نظری وارد شود. در کتاب پیروزی در جنگ، آموزه‌های قرآن و سنت نویسنده کوشیده است ابعاد پیروزی را در مبانی آیات قرآن و کلام معصومین جست‌وجو کند. امید است مقبول نظر افتاده و مفید فایده قرار گیرد. در آینده نیز برخی آثار دیگر که جنبه‌های نظری جنگ را بررسی می‌کند به پیشگاه اهل نظر و جامعه ایران عزیز تقدیم خواهد شد.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

(مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ)

مقدمه

مطالعه و بررسی تاریخی پرفرازونشیب بشری به خوبی نشان می‌دهد که همواره پیروزی و شکست همچون شب و روز در پی هم به وقوع پیوسته‌اند. در این میان بسیاری از امت‌ها توانسته‌اند از پیروزی‌ها و دستاوردهای تلاش‌های خود به درستی محافظت کرده و در مقابل دشمنان، سدی مستحکم ایجاد کنند؛ در حالی که برخی دیگر به دنبال شیرینی پیروزی، رو به سستی گذاشته و دچار محنت و تلخی شکست شده‌اند. اینکه کدام یک از دو پدیده پیروزی و شکست مدت زمان بیشتری دوام داشته است، مسلماً به عوامل و دلایل متعددی بستگی دارد که در این تحقیق به بررسی آنها پرداخته‌ایم. ازدیاد این عوامل و عناصر ایجابی و سلبی می‌تواند هم در ایجاد و هم در استمرار پیروزی یا شکست سهم بسزایی داشته باشد. در حقیقت، این پدیده اجتماعی که ایجاد و استمرار تمدن‌ها و نیز نزول و افول ملت‌ها و اقوام مختلف در طول اعصار را به رخ می‌کشیده، همان "سنت مُداوِلَه" است که قرآن به خوبی بدان اشاره فرموده:

... وَ تِلْكَ الْأَيَّامُ نَدَاوَلُهَا بَيْنَ النَّاسِ ... (آل عمران/۱۴۰)

... این روزگار را به اختلاف احوال (گاهی فتح و غلبه و گاه شکست و مغلوبیت)

میان خلاق می‌گردانیم ...

نگاهی به تاریخ اسلام نشان می‌دهد که امت اسلامی با اقوام و نژادها و ملت‌های گوناگونی که به آن پیوسته و وابسته‌اند، روزگاری نه چندان دور، با عمل به آموزه^۱ جهاد و داشتن رفتاری شهادت‌طلبانه و شخصیتی ایثارگر و اتحادی وصف‌ناپذیر، بر مرتفع‌ترین پله‌های مجد و شکوه و قدرت قرار داشته‌اند طوری که دیگر امت‌ها و ملت‌ها درس‌های بسیاری را در ایجاد، استمرار و توسعه تمدن‌های خویش از آنان فرا گرفته‌اند. اما وضعیت رقت‌انگیز و زاری را که اکنون اکثر کشورهای اسلامی در آن به‌سر می‌برند و از آن شکوه می‌کنند، به سبب کنار گذاشتن آن شیوه‌ها و رفتارهای جهادی و ایثارگرانه و آن اتحاد و اخوت اسلامی و در یک کلام، بایمال کردن آموزه‌های قرآن و سنت بوده است. گویی پیامبر عظیم‌الشان اسلام (ص) از ورای پرده‌های غیب، حال و روز کنونی امت اسلامی را به‌وضوح مشاهده می‌کرد که فرمود:

إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِيْنَةِ وَأَخْلَلْتُمْ أَدْنَابَ الْبَرِّ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا تَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ.^۲

هنگامی که به تجارت ربوی^۳ روی آورید و خرافه‌پرستی^۴ پیشه سازید و به

۱. فرهنگستان زبان و ادب فارسی آموزه را به معنای «درس» و نیز «یک واحد آموزشی» دانسته است. ر.ک: <http://yexer.com>. معنای اول؛ یعنی درس به منظور مانده یک است؛ به هر حال، هر جا در این کتاب نام «آموزه» یا «آموزه‌ها» به کار رفته منظور تعلیم و تعلیمات یا آموزش‌ها است.

۲. اسماعیل بن عمر، ابن‌کثیر دمشقی، تفسیر القرآن العظیم (ابن‌کثیر)، ج ۹، ص ۵۷ و اسماعیل حقی بروسوی: تفسیر روح المعانی، ج ۱، ص ۱۹۹.

۳. معامله بالعینه آن است که تاجر، کالای خود را به قیمتی بیشتر از ارزش واقعی آن، به‌طور مدت‌دار به شخصی بفروشد (مثلاً بگوید آن را به صد تومان به تو می‌فروشم و پول آن را هم سه ماه دیگر می‌گیرم) و آنگاه پیش از گذشت مدت مشخص، همان کالا را به بهایی کمتر از آنچه که فروخته، از شخص مزبور نقداً خریداری نماید. (محمدبن یعقوب، الفیروزآبادی، القاموس المحیط، ج ۴، ص ۲۵۴).

۴. این نوع معامله در اسلام ربا محسوب شده و از آن نهی گردیده است.

۴. یکی از رسوم خرافی در میان عرب‌های جاهلی این بود که وقتی می‌خواستند باران ببارد، کالایی را به همراه تکه چوبی خشک و آتش‌زا به دُم گاو می‌بستند و آن را آتش می‌زدند. با این عمل، گاو شروع به ضجه و فریاد می‌کرد و باران می‌بارید! (محمدبن مکرم، ابن‌منظور، لسان‌العرب، ج ۴، ص ۷۴).

کشت و زرع بسنده کنید و جهاد را رها سازید، خداوند نیز ذلت و خواری را بر شما مسلط می‌گرداند و تا وقتی که به دین خود بازنگردید، آن ذلت و خواری را از شما برنخواهد داشت.

برای آنکه بتوان دوباره روح جهاد، اتحاد و ایثار و از خودگذشتگی را در کالبد بی‌جان و رو به زوال امت اسلامی دمید، باید عوامل و عناصر و آموزه‌هایی را که در طول قرون گذشته موجب نصرت و فیروزی و سربلندی در میان امت اسلامی بودند، از نو مجتمع کرد تا مسلمانان بتوانند به‌طور راستین حیاتی دوباره یافته و پیروزی را فراچنگ آورند؛ چرا که اگر به هریک از این عوامل و آموزه‌ها خللی وارد آید، باز هم به عقب بازگشته و سستی و شکست گریبان آنان را خواهد گرفت. خداوند متعال می‌خواهد که افراد این امت به آموزه‌های قرآن و سنت روی آورند.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْمُ تُخْرَجُونَ. (انفال/۲۴)

ای اهل ایمان! چون خدا و رسول شما را به ایمان دعوت کنند، اجابت کنید تا به حیات ابد رسید و بدانید که خدا در میان شخص و قلب او حایل است (و از اسرار درونی همه آگاه است) و همه به سوی او محشور خواهید شد.

و نیز امت اسلامی را از دوری گزیدن از اسلام و آموزه‌های آن بر حذر می‌دارد و خطرات این اهمال‌کاری را گوشزد می‌کند:

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لِّأَصْحَابِ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ. (انفال/۲۵)

و بترسید از بلایی که چون آید تنها مخصوص ستمکاران شما نباشد (بلکه ظالمان و مظلومان، همه را فرا گیرد) و بدانید که عِقَاب خدا بسیار سخت است.

از این رو، مسلمانان باید نقش عمل و رفتار بر اساس آموزه‌های قرآن و سنت را در حیات فردی و اجتماعی خویش به‌درستی و به‌طور عمیق درک کنند و در بازگشت توازن به جهان پراضطراب کنونی و رفع ظلم و ستم از

مظلومان در سرتاسر جهان، به‌ویژه در سرزمین‌های اسلامی و بازگشت به قلعه مستحکم ایمان و عقیده، تمام تلاش و جدیت خود را عرضه دارند. در اینجا لازم می‌دانم اولاً انگیزه‌ها و دلایل و ثانیاً روش و شیوه تقسیم‌بندی و نگارش خود را برای انجام دادن چنین تحقیقی به اختصار بیان کنم.

۱. انگیزه‌ها و دلایل

۱.۱. در بسیاری از اوقات پرسشی به‌ظاهر ساده را از عوام مردم می‌شنویم که: «چرا مسلمانان در همه کشورهای اسلامی این قدر خوار و عقب‌مانده هستند و چرا خداوند آنان را بر نیروهای کفر و استکبار جهانی نصرت و یاری نمی‌دهد؟» از این بدتر، این است که گاهی تقصیر را از جانب خداوند می‌دانند و حق تعالی را آشکارا یا به‌تلویح، سرزنش می‌کنند! حتی این‌گونه افراد در امور عادی زندگی نیز هرگاه مصیبتی و یا شکستی بر آنان وارد می‌شود، به جای اینکه به دنبال علت اصلی درد خویش باشند، آن را به مشیت الهی نسبت داده و تلویحاً باری تعالی را مقصر می‌دانند! از این‌رو، بر خویش لازم دیدم که برای اصلاح این طرز تفکر بکوشم و در این تحقیق تمام تلاشم این است که راه بازگشت امور به مجرای اصلی خود را با ارائه آموزه‌های قرآن و سنت و دعوت به عمل به آنها، نشان دهم تا روشن شود که آنچه از دردها و رنج‌ها و شکست‌ها گریبان افراد این امت را می‌گیرد تنها به سبب رها کردن و به‌بوته فراموشی سپردن این آموزه‌های بس ارزشمند و کارگشاست. با این حال، شک ندارم که رسیدن به دستاوردهای این آموزه‌ها، به یکباره و در کوتاه مدت میسر نمی‌شود، بلکه با اراده و عزمی راسخ و رغبتی جدی و فراگیر برای ایجاد تغییر و تحولی بنیادین، امکان‌پذیر است. افراد جامعه اسلامی باید بخشی از همت و وقت خود را صرف فراگیری و درک این آموزه‌ها سازند و با توکل و صبر در انتظار به ثمر نشستن میوه‌های این شجره طیبه باشند.

۲.۱. تحول و پیشرفت شگرفی که در قرن بیستم و دهه اول قرن بیست و یکم در همه امور بشری صورت گرفته و جهش‌هایی که در میدان فناوری، به‌ویژه در زمینه‌های نظامی به‌وقوع پیوسته، نیروهای استکباری و جهان صنعتی را در رأس قرار داده و در مقابل، مسلمانان و کشورهای اسلامی را دچار یأس و سرخوردگی کرده است. در این وضعیت نامطلوب، بسیاری به راه خطا رفته و به این باور رسیده‌اند که مسلمانان هیچ گریزگاهی در مقابل چنین دشمنان چنان پیشرفته در فناوری نخواهند داشت و چاره را در این می‌بینند که طفیلی آنها شوند و از قیل و بستگی در همه زمینه‌ها، حتی مسائل فرهنگی و تمدنی، حق حیات و بقا را برای خود دریوزگی کنند! از این رو، در میان چنین طرز فکر اسفانگیز و پرخطا ضروری است و می‌باید بر اساس تغییراتی که در جهان معاصر صورت گرفته، اعتماد به نفس را به چنین افرادی، که کم هم نیستند، بازگرداند و به آنان ثابت کرد که پیروزی و تفوق هر چند نیاز به انجام دادن تکالیف و آموزه‌های روحی و معنوی دارد و به همین دلیل این‌گونه آموزه‌ها سنگ بنای اساسی برای هر عمل جهادی به‌شمار می‌روند، ولی رسیدن به پیروزی و تفوق، آموزه‌ها و عوامل دیگری را نیز می‌طلبد که ما از آنها به آموزه‌ها و عوامل مادی و سازمانی تعبیر می‌کنیم.

۳.۱. درگیری و نزاع جهان اسلام با جهان استکبار، به‌ویژه صهیونیسم بین‌الملل، بر مسلمانان ایجاب می‌کند تا نقاط ضعف و قوت صفوف خود را به‌طور عمیق دریابند و دردها را به‌درستی بشناسند تا بتوانند به‌موقع رخنه‌ها را پر کرده، با فتح دوباره قله‌های مجد و عظمت و توسعه، حیاتی تازه یافته و انسجام و پیوستگی و اتحاد و در یک کلام، پیروزی و سرفرازی را دوباره به دست آورند. به همین دلیل، در این تحقیق ضمن کوشش برای شناسایی مشکلات اساسی جوامع اسلامی، با ارائه راه‌حل‌های

اسلامی برگرفته از آموزه‌های قرآن و سنت، نسخه‌های درمان آنها را پیشنهاد نموده‌ایم. با این حال، از جوانب مختلف تربیتی در فرآیند عمل، به‌ویژه تربیت روحی - روانی و شخصیتی و نیز تربیت بدنی و نظامی غافل نبوده‌ایم.

۴.۱. برای آنکه مسلمانان بتوانند در مقابل دسیسه‌ها و مکرها و توطئه‌های دشمنان ایستادگی کنند، در نخستین گام لازم است که دشمن را به‌طور دقیق بشناسند و به چگونگی سناریوسازی و توطئه‌های آنها واقف شوند و طرز فکر و راه و روش برنامه‌ریزی آنها را دریابند و از نگرش دشمنان به اسلام و مسلمانان آگاه شوند تا بتوانند با طرح‌ریزی‌های مناسب به مقابله با آنان برخیزند. ما در این تحقیق به روش‌های تبلیغات و جنگ روانی دشمنان و نیز راه‌های مقابله با آن پرداخته‌ایم.

۵.۱. آنچه اهمیت این تحقیق را دوچندان می‌سازد این است که نگاهی به تاریخ یک‌صد و پنجاه ساله گذشته کشورهای اسلامی مسائل ویژه‌ای را در برابر دیدگان ما به نمایش می‌گذارد؛ واکنش مسلمانان، به‌خصوص روشنفکران سرزمین‌های اسلامی در برابر هجوم تفکرات، فرهنگ و فناوری غرب به این کشورها، در اشکال مختلفی بروز کرد: گروهی نسخه سر تا پا فرنگی شدن را برای جوانان ما پیچیدند. گروهی همه تلاش خود را وقف آشتی دادن میان اسلام و سوسیالیسم نمودند و مفهوم "سوسیالیست‌های خداپرست" را به فرهنگ واژه‌ها اضافه کردند. عده زیادی ره به سوی ماتریالیسم و مارکسیسم بردند و مرکز آمال و آرزوهای خود را شوروی سابق دانستند. برخی اباحی‌گری را پیشه کردند و عده‌ای نیز اندیشه‌های لائیک و جدایی دین از سیاست را چاره کار دانستند. در مقابل این همه، گروهی به بنیادگرایی اسلامی و بازگشت به اسلام اصیل و بازخوانی دوباره اسلام و به اصطلاح به "پروتستانتیسم اسلامی" و

رئیس در اسلام و اندیشه‌های دینی رو نمودند. به هر حال، این اندیشه‌ها و چارچوب‌های متناقض مدت‌های مدیدی در کشورهای اسلامی از جمله در ایران معاصر دوام یافت تا اینکه وقوع چند حادثه بزرگ و سرنوشت‌ساز در جهان، طومار بسیاری از این طرز تلقی‌ها را درهم پیچید و برخی دیگر در حال انزوا بوده و اندیشه‌های جدیدتری سر از خاک درآورده‌اند. شکست اندیشه‌های الحادی مارکسیسم - لنینیسم و فروپاشی اتحاد جماهیری سوسیالیستی شوروی خط بطلانی بر اندیشه‌های کمونیستی کشید. طوری که طرفداران این آبشخور فکری، تشنه و تنها در جهان پراضطراب معاصر رها شدند. به دنبال آن، پایان جنگ سرد و رفتن به سوی جهان تک‌قطبی، حوادث تازه‌تر و گاه خونین‌تری را بر جهان معاصر تحمیل کرد و امریکا و غرب استکباری را یک‌تاز این میدان ساخت.

اما وقوع انقلابی بسیار عظیم در ایران سر تا پا غرب‌زده، بسیاری را غافل‌گیر کرد. این انقلاب که بر پایه‌های مستحکم اسلام اصیل استوار بوده است، به جهان کمونیست ثابت کرد که دین واقعی و راستین و آموزه‌های انقلابی آن نمی‌تواند افیون ملت‌ها باشد، بلکه انسان‌ساز و سرنوشت‌آفرین و پویاست.

تحقیق حاضر بدون اینکه به‌طور مستقیم به انقلاب اسلامی ایران اشاره کند، پایه‌ها و عوامل این پیروزی را که مقام زعامت و ولایت در طول حدود پانزده سال به شکل آموزه‌های قرآن و سنت در میان مردم ایران زمین رواج داد و رفته‌رفته به بار نشست، فرا روی مخاطبان خود آورده است و به بررسی چگونگی فرایندهای مختلف آن پرداخته است.

۶.۱. وقوع دو پدیده مهم دیگر - که در این تحقیق نقش آنها در دستیابی به نصرت و پیروزی بررسی شده است - نیز ما را به اهمیت آموزه‌های قرآن و سنت واقف می‌سازد: وقوع جنگ تحمیلی و هشت سال

دفاع مقدس، و به دنبال آن شروع بازسازی، در حقیقت مصداق بارزی از عمل به همه این آموزه‌هاست. شخصیت‌سازی، ایجاد و تقویت جبهه داخلی، بسیج همه اقشار مردمی، آموزش‌های نظامی و تقویت روحیه جهادی، آماده‌سازی عده و غده، مبارزه و مقابله با ترفندهای جنگ روانی و تبلیغات دشمنان و مقابله و پایداری در برابر بیش از صد و پنجاه کشور بزرگ و کوچک که از نظام بعثی صدام حمایت می‌کردند، همه برگرفته از عمل به این آموزه‌های سترگ بوده است. رفتن به دوران بازسازی و حرکت به سوی توسعه پایدار و ایستادگی در برابر تحریم‌های اقتصادی نیز با عمل به این آموزه‌ها صورت گرفت.

۷.۱. شکست صدام در جنگ‌های پی‌درپی؛ چه در مقابله با ایران اسلامی و چه در حمله به کویت و بالاخره سقوط نظام بعثی متکی به استکبار به دست حامیان آن، سربرآوردن تندروهای گروه القاعده، اشغال عراق و افغانستان و وضعیت خوارکننده کنونی این دو کشور نیز نشانه‌های آشکاری از دوری و کنار گذاشتن آموزه‌ها و تعالیم اسلام ناب محمدی (ص) بوده است؛ نشانه‌هایی که ما در این تحقیق بر اساس آیات قرآنی و روایات معصومین (ع) به بررسی آنها پرداخته‌ایم.

۸.۱. در کتابخانه‌های مختلف، کتاب‌ها و مقالات متعددی درباره مفهوم پیروزی و نصرت از زوایای مختلف یافت می‌شود که در خلال آنها بحث از جهاد و شیوه‌های دفاعی مکتب اسلام به تفصیل بیان شده است، اما اینکه در این کتاب‌ها و مقاله‌ها بحث مستقلی درباره عوامل و آموزه‌های مؤثر بر پیروزی و شکست از دیدگاه قرآن و سنت آمده باشد، واقعاً دچار نقصان هستیم و به همین دلیل، نگارش کتابی مبسوط و مستقل در این زمینه ضروری بود.

۲. روش نگارش و ساختار کتاب

از آنجا که عوامل و آموزه‌های پیروزی در دو نوع عوامل و آموزه‌های روحی و معنوی و مادی و سازمانی خلاصه می‌شود، تحقیق حاضر را در دو بخش گردآوری، تدوین و تألیف کرده‌ام. هر بخش نیز به پنج فصل تقسیم شده است. در بخش اول به عنصر ایمان و عقیده که اساس و سنگ بنای مستحکم پیروزی است، پرداخته شده که بدون آن، همه آموزه‌ها و عوامل دیگر هیچ راهی به پیروزی نخواهند برد. برای بنای ایمان و دور شدن از اضطرابات، به شخصیت‌سازی و چگونگی آمادگی تربیتی اسلامی و دمیدن روح جهادی پرداخته شده و انگاه آموزه همکاری و ایثار و نقش آن در تحقق پیروزی که بهترین روش برای ایجاد جبهه داخلی نیرومند و مقابله با دشمنان داخلی و خارجی می‌باشد، بررسی شده است.

اهمیت دعا و تأثیر شگرف آن در دستیابی به نصرت و پیروزی، در کنار عوامل دیگر و همسو با آنها بررسی و تأکید شده که بدون عوامل و عمل به آموزه‌های دیگر، تأثیری برای آن نخواهد بود.

در بخش دوم به عوامل و آموزه‌های مادی و سازمانی پرداخته شده و تأثیرات یکایک آنها در تحقق پیروزی بررسی شده است. آمادگی جسمانی و بدنی، آمادگی و آموزش نظامی، بنا کردن جبهه داخلی مستحکم برای خنثی‌سازی ترفندهای دشمنان و به‌عنوان پایگاهی امن برای حرکت به سوی دشمن، و مبارزه با تهاجم فرهنگی دشمنان، در کنار عوامل و آموزه‌های اقتصادی و اهمیت قدرت مالی برای آماده‌سازی ارتش اسلامی بازخوانی و بررسی شده است. در پایان نیز به بررسی نقش سلاح تبلیغات و جنگ روانی. یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین سلاح‌هایی که هم در نبردهای گذشته و هم در جنگ‌های معاصر کاربردی بس سرنوشت‌ساز داشته است، پرداخته‌ایم.

اما در مباحث خود در هر دو بخش، به منابع و مصادر متعددی اتکا داشته‌ایم که مهم‌ترین آنها قرآن کریم و نهج البلاغه می‌باشد. در مباحث روایی خود سنت را به مفهوم شیعی آن؛ یعنی قول، فعل و تقریر معصومین^(ع) دانسته و به فراخور حال و مقال، به مستندات متعددی اشاره و از حیث اعتبار اسناد، به معتبرترین روایات منقول از پیامبر اکرم^(ص) از کتب روایی و تفسیری معتبر شیعه و اهل سنت، استناد کرده‌ایم. برخی مسائل تاریخی و شواهد و مصادیق خود را نیز از معتبرترین مصادر تاریخی مورد وثوق شیعه و سنی آورده‌ایم. تا حد ممکن تلاش بر این بوده که از مباحث طولانی کلامی و استدلالات فقهی و اصولی پرهیز شود و مسائل مورد اجماع و وثوق علمای بزرگوار اسلامی بیان گردد. در پایان کتاب نیز نمایه‌ای از آیات و روایات و فهرست اعلام و واژه‌های کلیدی را به‌طور مجزا پس از فهرست منابع، آورده‌ایم تا خوانندگان و پژوهشگران ارجمند و گرانقدر به سهولت بتوانند به آنها و مباحث مربوط، مراجعه نمایند.

روش نگارش و تحقیق نیز به صورت توصیفی و خبری و در بسیاری موارد به شکل تحلیل محتوای آیات و روایات و رویدادها و مصادیق بوده و در سازمان‌دهی کتاب مسائل و روش‌های علمی را نیز در حد بضاعت خود رعایت کرده‌ایم.

ضمن به‌جای آوردن حمد و ثنای پروردگار متعال، از کوتاهی‌های احتمالی که در شکل و محتوای مباحث داشته‌ام از همه محققان و خوانندگان ارجمند عذرخواهی کرده و از آنان انتظار راهنمایی و دعای خیر دارم. از خداوند منان خواستارم که ثواب این اثر را ره‌توشه آخرت من قرار دهد.

از خدا خواهیم توفیق ادب بی‌ادب محروم ماند از لطف رب

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.